

РЕЦЕНЗІЯ

рецензента, доцента Савицької Олени Олександрівни,

к.мед.н., доцента ЗВО кафедри внутрішньої медицини №1 Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова

на дисертаційну роботу

аспіранта кафедри пропедевтики внутрішньої медицини Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова

Побережця Віталія Леонідовича «Хронічне обструктивне захворювання легень у поєднанні із дисфункцією скелетних м'язів: клініко-функціональні особливості та індивідуалізація лікування», подану до захисту у створену для разового захисту спеціалізовану вчену раду ДФ 05.600.048 при Вінницькому національному медичному університеті ім. М.І. Пирогова з правом прийняття до розгляду та проведення разового захисту дисертації на здобуття ступеня

доктора філософії в галузі знань 22 «Охорона здоров'я»

за спеціальністю 222 «Медицина»

1. Актуальність вибраної теми дисертації.

Хронічне обструктивне захворювання легень (ХОЗЛ) і надалі залишається однією з найсерйозніших проблем сучасної системи охорони здоров'я в цілому світі поруч з серцево-судинними та онкологічними хворобами. Обумовлено це насамперед значною поширеністю ХОЗЛ серед працездатного населення, постійним неухильним прогресуванням хвороби, високим рівнем інвалідизації та смертності. Розповсюдженість ХОЗЛ у різних країнах світу коливається від 10 до 14 % дорослого населення, летальність при загостреннях ХОЗЛ сягає 10 %. Вітчизняні дослідження вказують на дещо меншу, але все ж значну поширеність ХОЗЛ в Україні, на яке хворіє близько 3 млн. осіб, що складає 7 % населення (Фещенко Ю.І., 2015).

Суттєвим аспектом, що насторожує є відсутність динаміки смертності у бік зменшення, незважаючи на широкий спектр знань про етіологію, патогенез, діагностику захворювання та появу все нових сучасних лікарських

препаратів. Визнання та рання діагностика наявності екстрапульмональних проявів ХОЗЛ, несвоєчасне розпізнавання поєднаної патології у хворих на ХОЗЛ, відсутність повноцінного комплексного обстеження супроводжується його швидким прогресуванням, веде до поглиблення обструктивних змін в бронхоальвеолярному комплексі і хронізації системного запального процесу. Недооцінка сукупності патологій нерідко призводить до помилкового трактування окремих проявів ХОЗЛ, в той час як тільки багатофакторний підхід до розуміння патогенетичних механізмів, перебігу, діагностики, а в подальшому до лікування та профілактики, може повноцінно і максимально ефективно впливати на основні показники здоров'я пацієнтів. Згідно сучасного підходу до фенотипування ХОЗЛ, описаного у офіційному положенні Європейського респіраторного товариства, ураження скелетних м'язів є одним із основних характеристик метаболічних фенотипів ХОЗЛ, які включають осіб без виражених метаболічних порушень, із ожирінням, кахексією та саркопенією, а тому дисертаційна робота Побережця В.Л. є своєчасною та актуальною, оскільки спрямована на вирішення актуальної проблеми сучасної пульмонології – підвищення ефективності лікування хворих на ХОЗЛ шляхом створення індивідуалізованого плану лікування та реабілітації з урахуванням важкості клінічного перебігу ХОЗЛ та структурно-функціональних характеристик скелетної мускулатури.

2. Оцінка наукового рівня дисертації і наукових публікацій здобувача.

Дисертаційна робота Побережця В.Л. виконана на високому науковому рівні, адже дисертантом здійснено цілісний огляд сучасних літературних джерел за темою роботою, чітко сформовані мета та завдання роботи, розроблена методологія, що включає сучасні методи оцінки клінічного перебігу ХОЗЛ, стану скелетних м'язів та складу тіла, розроблено програма легеневої реабілітації з урахуванням сучасних міжнародних та вітчизняних регулюючих документів респіраторних товариств, проведено обстеження достатньої кількості хворих на ХОЗЛ. За результатами дисертаційної роботи

опубліковано 34 наукових роботи, які є сучасними та актуальними публікаціями, підготовленими на високому науковому рівні, що підтверджено їх публікуванням у престижних міжнародних виданнях. Публікації включають 5 статей у виданнях, рекомендованих Порядком присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. №44 та 28 тез у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій та конгресів, 4 патенти на корисну модель.

3. Новизна представлених теоретичних та/або експериментальних результатів проведених здобувачем досліджень, повнота викладу в опублікованих працях.

В роботі вперше встановлено, що ризик виникнення дисфункції скелетних м'язів зростає із віком пацієнта та зниженням індексу маси тіла. При цьому зменшення м'язової маси додатково асоціюється зі зростанням індексу BODE, а зменшення сили скелетних м'язів – з обмеженням фізичної активності згідно опитувальника госпіталю св. Георга для оцінки якості життя. Зменшення витривалості скелетних м'язів пов'язане зі зростанням індексів BODE, коморбідності Чарлсона, посиленням задишки згідно шкали мМДР та зниженням показника ОФВ₁ за даними спірометрії. Також встановлено ряд особливостей перебігу основного захворювання серед пацієнтів із різними метаболічними фенотипами ХОЗЛ. Автором було вперше доведено, що пацієнти на ХОЗЛ з метаболічним фенотипом кахексії характеризуються низьким рівнем параметрів якості життя, що вказує на виражений негативний вплив хвороби на усі ланки адаптацію пацієнтів до суспільних умов. Встановлено, що якість життя хворих прогресивно знижується не лише під впливом факторів спричинених зростанням важкості ХОЗЛ, а й завдяки негативному впливу супутньої клінічно значимої дисфункції скелетних м'язів. Суттєве значення для практичної роботи лікарів мають дані щодо ефективності легеневої реабілітації в домашніх умовах протягом 8 тижнів

хворими на ХОЗЛ, що призводить до достовірного покращення симптомів основного захворювання. Дані результати роботи доповнюють існуючі відомості про перебіг ХОЗЛ у поєднанні із супутньою патологією та відкривають нові перспективи у використанні легеневої реабілітації при лікуванні пацієнтів на ХОЗЛ.

В опублікованих наукових роботах за темою дисертації автором було повністю викладені результати дисертаційного дослідження, наукові положення, висновки і практичні рекомендації, які випливають із них.

4. Наукова обґрунтованість отриманих результатів, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Результати дисертаційного дослідження, наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані у дисертації, є науково обґрунтованими, адже базуються на достатній кількості клінічних обстежень (190 пацієнтів із ХОЗЛ). Окрім того дисертантом було раціонально обрані методи дослідження системи органів дихання, у тому числі і специфічні методи для оцінки функціонального стану скелетних м'язів та складу тіла, що базуються на міжнародних рекомендаціях Європейського респіраторного та Американського торакального товариств, Європейської робочої групи із вивчення саркопенії у осіб похилого віку. Оцінка симптомів ХОЗЛ проводилась за допомогою тесту оцінки ХОЗЛ та шкали mMRS і Борга, порушення бронхіальної прохідності та тяжкість вентиляційної недостатності за допомогою спірографа та пульсоксиметра, оцінку прогнозу виживаності надано за допомогою індексу коморбідності Чарлсона та індексу BODE, якість життя оцінено згідно опитувальника госпіталю св. Георга. Специфічні методи дослідження вмісту жирової і м'язової тканини, сили та витривалості скелетних м'язів в організмі хворих на ХОЗЛ: біоелектрична імпедансометрія, кистьова динамометрія, тест 6-хвилинної ходи. Дисертантом було опановано належні методи статистичного аналізу, що дозволило якісно опрацювати отримані дані і порівняти їх із наявними даними, опублікованими у літературних джерелах.

5. Рівень виконання поставленого наукового завдання, оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності.

Дисертант продемонстрував відмінний рівень виконання поставленого наукового завдання та досконало оволодів методологією наукової роботи. Побережець В.Л. самостійно на високому рівні обґрунтував доцільність роботи, сформулював мету та задачі дослідження, провів інформаційний пошук, літературний огляд, розробив дизайн дослідження, обстежив достатню групу тематичних пацієнтів, провів статистичну обробку отриманих даних, їх аналіз та узагальнення. Усі методи, використані у роботі, є сучасними та дозволяють отримати належні дані для статистичного аналізу. Особисто автором були підготовлені матеріали до друку, сформульовані висновки та практичні рекомендації, оформлена робота.

6. Теоретичне і практичне значення результатів дослідження.

Теоретичне значення отриманих результатів дослідження полягає у розширенні знань про особливості перебігу ХОЗЛ та фармакотерапії серед пацієнтів із супутньою дисфункцією скелетних м'язів. Також дисертаційна робота Побережця В.Л. відповідає на запитання щодо особливостей перебігу основного захворювання у пацієнтів із різними метаболічними фенотипами ХОЗЛ. Автор розширює наявні відомості щодо факторів розвитку дисфункції скелетних м'язів у хворих на ХОЗЛ. Практичне значення результатів дослідження базується на розробці сучасного алгоритму діагностики супутнього ураження скелетних м'язів, що включає використання загальнодоступних методів дослідження, а саме кистьова динамометрія, тест шести-хвилинної ходи та біоелектрична імпедансометрія. Окрім того, важливе практичне значення полягає у підвищенні ефективності нефармакологічного лікування пацієнтів із ХОЗЛ шляхом використання розробленого персоналізованого комплексу легеневої реабілітації для домашнього використання. Дисертаційна робота виконана в рамках НДР кафедри пропедевтики внутрішньої медицини ВНМУ ім. М.І. Пирогова «Оптимізація курації хворих з розповсюдженими захворюваннями внутрішніх органів з

урахуванням генетичних, функціональних, метаболічних чинників, психічного статусу, параметрів якості життя та фармакоекономічних показників” Державний реєстраційний номер: 0121U108280.

7. Рекомендації щодо подальшого використання результатів дисертації в практиці.

Результати проведеного дослідження значно розширюють та поглиблюють знання щодо поширеності дисфункції скелетних м'язів, особливості перебігу ХОЗЛ при поєднанні із даним коморбідним станом, комплексної діагностики ХОЗЛ у хворих з супутньою дисфункцією скелетних м'язів. Створено та імплементовано в клінічну практику алгоритм виявлення супутнього ураження скелетних м'язів у хворих на ХОЗЛ. Персоніфікований підхід в лікуванні ХОЗЛ з урахуванням корекції дисфункції скелетних м'язів є шлях покращити стан пацієнта та його якість життя. Результати дисертаційного дослідження мають значне теоретичне та практичне значення, тому можуть бути використані як в навчальному процесі, так і в практичній діяльності лікарів при визначенні тактики ведення хворих на ХОЗЛ. Отримані дані вже впроваджені в практичну діяльність Вінницького обласного та міського пульмонологічних центрів, матеріали роботи впровадженні у навчальний процес кафедр пропедевтики внутрішньої медицини, внутрішньої медицини № 1 та № 3 Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова, отримано 4 патенти України на корисну модель.

8. Відсутність (наявність) порушень академічної доброчесності.

У дисертаційній роботі та у наукових публікаціях із використанням результатів дослідження не виявлено ознак порушення академічної доброчесності. За результатами перевірки дисертаційної роботи Побережця В.Л. програмою Unicheck встановлено, що текст є оригінальним без ознак плагіату, самоплагіату, фабрикивання, фальсифікування даних.

9. Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам.

Узагальнюючи вищенаведене, слід відзначити, що дисертаційна робота Побережця Віталія Леонідовича на тему «Хронічне обструктивне захворювання легень у поєднанні з дисфункцією скелетних м'язів: клініко-функціональні особливості та індивідуалізація лікування» є завершеною самостійною кваліфікаційною науковою працею, в якій отримані нові науково обґрунтовані результати, що у сукупності розв'язують науково-практичну задачу, яка має істотне значення для внутрішньої медицини – підвищення ефективності нефармакологічного лікування пацієнтів на ХОЗЛ.

Робота представлена на здобуття наукового ступеня доктора філософії оформлена відповідно до наказу МОН України №40 від 12.01.2017 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації», за своєю актуальністю, науковою новизною та практичним значенням отриманих результатів є закінченою, самостійною науковою роботою, що виконана на високому науково-методичному рівні та цілком задовольняє вимоги, які ставляться Порядком присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. №44, а Побережець Віталій Леонідович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 22 «Охорона здоров'я» за спеціальністю 222 «Медицина».

Рецензент

к.мед.н., доцент ЗВО

кафедри внутрішньої медицини №1

Вінницького національного медичного

університету ім. М.І. Пирогова

Олена САВИЦЬКА